

บทที่ ๖

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง เพลงบอกบุญจังหวัดตราด: กลวิธีโน้มน้าวใจและบทบาทต่อสังคมนี้ ผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามที่จังหวัดตราด เป็นเวลา ๒ ปี มีผู้ร้องทั้งหมด ๒๕ คน เป็นชาย ๗ คน เป็นหญิง ๑๘ คน ได้บทร้องมาทั้งสิ้น ๑๔๐ บท แบ่งเป็นเพลงขอทาน ๑๑๕ บท เพลงรำภาข้าวสาร ๑๕ บท และเพลงเดินบาตรข้าวสาร ๑๐ บท การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีคิดค้นวิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมเพลงบอกบุญ จังหวัดตราด วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ ตลอดจนวิเคราะห์บทบาทของเพลงบอกบุญที่มีต่อสังคมจังหวัดตราด

เพลงบอกบุญ จังหวัดตราด มีที่มาจากประเพณีรำภาข้าวในช่วงตรุษไทย (เดือน ๕) ต่อมาใช้ร้องในเทศกาลสงกรานต์ ปัจจุบันเพลงบอกบุญแบ่งได้เป็น ๓ ชนิด คือ เพลงรำภาข้าวสาร พบที่ ตำบลห้วยแร้ง และ ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมือง เพลงขอทาน พบที่ตำบลท่าพริก ตำบลเนินทราย ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมือง และเพลงเดินบาตรข้าวสาร พบที่ตำบลท่าโสม อำเภอเมือง จังหวัดตราด

องค์ประกอบในการร้องเพลงบอกบุญประกอบด้วย คณะผู้ร้อง ผู้ฟัง เครื่องดนตรี การแต่งกาย สถานที่ โอกาส และบทเพลง บทเพลงเป็นองค์ประกอบสำคัญของเพลงบอกบุญ เป็นบทที่ใช้ท่องจำสืบต่อกันมา สามารถแบ่งด้วบทตามเนื้อหาได้ ๓ ประเภท คือ เพลงบอกบุญประเภทเรียไร ได้แก่ เพลงที่มีเนื้อหาเชิญชวนให้บริจาคทาน โดยกล่าวถึงสาเหตุที่ต้องมาบอกบุญ การอ้างขาดกหรืออานิสงส์ต่างๆ เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังบริจาคทาน เพลงบอกบุญประเภทเพลงเรื่อง ได้แก่ เพลงที่เล่านิทานเป็นเรื่อง และเพลงบอกบุญประเภทเบ็ดเตล็ด ได้แก่ เพลงที่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเพลงบอกบุญและไม่ได้เล่านิทานแต่ใช้นามาร้องบอกบุญ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการสอดแทรกความรู้และความเชื่อของผู้ร้องซึ่งส่วนใหญ่เป็นความรู้ทางพระพุทธศาสนาไว้ด้วย

กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจในเพลงบอกบุญ แบ่งได้เป็น กลวิธีทางภาษา และกลวิธีทางเนื้อหา กลวิธีทางภาษาประกอบด้วย การใช้คำสรรพนามเพื่อแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนและแสดงความเป็นหมู่คณะเดียวกัน และการใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบเพื่อแสดงความขาดแคลนและสนับสนุนการให้ทาน ส่วนกลวิธีทางเนื้อหาประกอบด้วย การยกตัวอย่าง การทำทานและผลของทานของบุคคลสำคัญทางศาสนา การพรรณนารายละเอียดความขาดแคลน การอ้างหลักธรรม การแทรกอารมณ์ขัน การอ้างถึงอานิสงส์ และการเสนอสารซ้ำๆ เพื่อ

เน้นย้ำความสำคัญ ทั้งนี้ผู้ร้องยังอาศัยปัจจัยต่างๆ ที่ส่งเสริมให้การโน้มน้าวใจสัมฤทธิ์ผลด้วย ทั้งปัจจัยด้านผู้ร้อง ได้แก่ การมีไหวพริบปฏิภาณ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การมีความชำนาญ และการมีประสบการณ์ในการร้อง รวมทั้งการแต่งกายของผู้ร้อง ปัจจัยด้านผู้ฟัง ได้แก่ การมีความเชื่อ ค่านิยม รสนิยม และธรรมเนียมปฏิบัติร่วมกับผู้ร้อง ส่วนปัจจัยด้านโอกาส ได้แก่ การใช้ช่วงเวลาปีใหม่ที่ถือว่าเป็นมงคล การใช้ช่วงเวลาที่ว่างจากงานและคนมาชุมนุมกันมาก ปัจจัยเหล่านี้ช่วยเสริมกลวิธีการใช้ภาษาของเพลงบอกรักให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้ง่ายขึ้น

ประเด็นการร้องเพลงบอกรักมีบทบาทในสังคมจังหวัดตราดอย่างยิ่ง ผู้วิจัยพบว่าบทบาทสำคัญของเพลงบอกรัก คือบทบาทด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในสังคม ทั้งในด้านการสืบทอดพระสงฆ์ ด้วยการมอบรายได้ทั้งหมดให้แก่วัดเพื่ออุปถัมภ์พระสงฆ์และปฏิสังขรณ์วัด และด้านการสืบทอดพระธรรมด้วยการสอดแทรกเรื่องราวในพระพุทธศาสนา รวมทั้งหลักธรรมต่างๆ ไว้ในบทเพลง เพื่อกระตุ้นเตือนให้ชาวบ้านประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้เพลงบอกรักยังมีบทบาทด้านการให้ความหวังเพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดแคลนในสภาพปัจจุบัน ซึ่งมักปรากฏในบทโน้มน้าวใจและบทให้พร ด้วยการอ้างอิงอันสงส์หรือการอวยพร มีบทบาทด้านการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน ดังเห็นได้จากการแบ่งหน้าที่ในการบอกรักของชาวบ้านที่ทุกคนในชุมชนต่างมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของการบอกรัก เพลงบอกรักยังทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านเพื่อประกาศวันสงกรานต์และแจ้งความขาดแคลนของวัดให้ชาวบ้านทราบ เพื่อเป็นสื่อกลางนำเงินบริจาคไปมอบแด่วัดอีกทอดหนึ่ง และบทบาทสุดท้ายคือบทบาทด้านการให้ความบันเทิงแก่สังคม ด้วยโวหารทางภาษา จังหวะ ทำนอง และดนตรีที่ไพเราะ รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ร้องเข้ามาสมทบร่วมกับคณะเพลงได้ บทบาทเหล่านี้จึงทำให้เพลงบอกรักยังคงดำรงอยู่ในสังคมได้ตราบจนปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

๑. งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เฉพาะเพลงบอกรักจังหวัดตราดอย่างเจาะลึก ผู้สนใจสามารถเปรียบเทียบบทร้องเพลงบอกรักจังหวัดตราด โดยเฉพาะเพลงขอทาน ร่วมกับเพลงขอทานของท้องถิ่นอื่นๆ หรือเพลงขอทานในหนังสือวัดเกาะ

๒. ในระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยพบข้อมูลเรื่องหมู่บ้านขอทาน ที่ยังคงร้องเพลงขอทาน พบว่ามี ๓ แห่ง คือ ที่อ.บ่อไร่ จ. ตราดแห่งหนึ่ง ที่ บ้านท่าไข่ จ. ฉะเชิงเทรา แห่งหนึ่ง และที่ จ. จันทบุรีอีกแห่งหนึ่ง ผู้สนใจอาจศึกษาเปรียบเทียบกับเพลงบอกรักจังหวัดตราดได้

๓. น่าจะได้มีการเปรียบเทียบตัวบทร้องของแต่ละคณะเพื่อหาเพลงสำนวนเก่า และกระบวนการสร้างสรรค์เพลงใหม่ ทั้งนี้อาจไม่จำกัดขอบเขตเฉพาะจังหวัดตราดเท่านั้น เพราะเพลงบอกบุญจังหวัดตราดอาจได้รับอิทธิพลจากบทร้องภายนอกก็ได้ รวมทั้งจากหนังสือ วัดเกาะ

๔. น่าจะได้มีการศึกษาในแง่ดนตรี และทำนองของเพลงบอกบุญจังหวัดตราด แต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะเพลงขอทานจากหมู่บ้านต่างๆ ที่จะมีทำนองของท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป แต่ทำนองที่แตกต่างกับเพลงขอทานของชุมชนอื่นค่อนข้างมาก คือทำนองร้องเพลงขอทานของ นางรัก บำเพ็ญบุญ แม่เพลงวัดปลายคลอง

๕. ผู้สนใจอาจนำประเด็นจากวิทยานิพนธ์นี้ไปขยายผลเพื่อศึกษาต่อเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างเพลงร่ำภาข้าวสารของจังหวัดตราด กับเพลงร่ำภาข้าวสารของจังหวัด ปทุมธานีและนนทบุรี ว่ามีหรือไม่

๖. คณะเพลงบอกบุญที่น่าสนใจคือ คณะเพลงขอทานวัดหาดเล็กที่ผู้วิจัย สามารถเก็บบทร้องได้เพียงบทเดียวเนื่องจากผู้ร้องกลัวว่าวิญญาณของครูจะมาทำร้าย ซึ่งบท ร้องนี้เป็นบทร้องภาษาเขมร และกล่าวว่าได้มาจากครูเพลงเขมร ที่จังหวัดพนมเปญ ประเทศ กัมพูชา หากได้มีการนำบทร้องภาษาเขมรนั้นมาศึกษา ก็อาจจะช่วยทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ระหว่างเพลงขอทานจังหวัดตราด กับเพลงขอทานเขมร ก็เป็นไปได้

๗. ที่โรงเรียนคลองตันไทรเขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ ได้มีการรื้อฟื้นประเพณีการ ร้องเพลงบอกบุญ คือ เพลงขอทานกระยาสารท ขึ้น ผู้สนใจอาจนำข้อมูลเพลงบอกบุญจังหวัด ตราดไปเปรียบเทียบได้

๘. ปัจจุบันบทบาทของเพลงบอกบุญ จังหวัดตราดมีบทบาทในกลุ่มผู้สูงอายุ ของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ คนรุ่นใหม่ในสังคมให้ความสำคัญกับเพลงบอกบุญน้อยลง อาจเป็นผล มาจากปัจจัยทางสังคมต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ความเชื่อและทัศนคติต่อศาสนา ฯลฯ ผู้สนใจอาจศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย